

СЪВРЕМЕНЕН БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

СЕМАНТИКА

ГРУПИ ГЛАГОЛИ ЗА ВЪТРЕШНИ ПСИХИЧЕСКИ ПРЕЖИВЯВАНИЯ. ОПИТ ЗА КЛАСИФИКАЦИЯ

Максим Стаменов

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“,
Българска академия на науките

maxstam@bas.bg

Резюме: В статията се предлага опит за класификация на основни групи глаголи за психически преживявания (психоглаголи). За целта се използва теорията на семантичните роли. Основната работна хипотеза се състои в постулирането на тезата, че семантичната роля на преживяващия субект (т. нар. Експериенцер/Тръпник) е детерминирана от конфигурации от семантични роли, а не атомарно. Предлаганата класификация е на тази база. При този подход особен интерес буди моделирането на значенията на глаголи, които имат като единствен аргумент такъв с ролята на Деятел и/или Тръпник. В последния случай семантичната роля на изреченския субект се определя директно според лексикалното значение на съответния глагол, а не с оглед на определена конфигурация от роли.

Ключови думи: глаголи за психически преживявания, семантични роли, Експериенцер/Тръпник

Основният начин за осмисляне какво става с мен и с хората около мен е чрез приписване на вътрешни преживявания на базата на категоризация с помощта на съответни думи и изрази от естествения език. Именно поради тази причина инвентарът от налични изразни средства за целта в съответния език е от толкова голямо значение. Когато говорим за динамиката на осмисляне какво става с индивида, най-съществено значение според предлагания тук подход се приписва не на съществителните като *тъга* или прилагателните като *радостен*, а на глаголите като *чудя се*. Това е така, защото при анализ на глаголното значение най-ясно проличава голямо количество езиковоспецифична информация, която се оказва по този начин кодирана като приписвана на самия себе си или на втори или трети лица през призмата на когнитивните и емоционални процеси и респективния потенциал за осъзнаване, свързан с тях.

В извадка от наличните в българския език глаголи на базата на най-популярни еднотомни тълковни речници (БТР / ВТР 1994; Буров и др. / Burou et al. 2000) наброяваме не по-малко от 500 глагола за вътрешни психически преживявания с имплицитен Експериенцер/Тръпник⁴⁴ на глагол-

---

⁴⁴ Тръпник се дефинира като „лице, което търпи резултата на глаголното действие или състояние“. Този термин се използва по-нататък в статията вместо чуждицата Експериенцер, като е заимстван от Александър Теодоров-Балан (Балан / Balan (1954), но с променено значение. При това има глаголи, при които лицето, което търпи резултата на глаголното действие, може да бъде квалифицирано и като Пациенс, и като Тръпник, например *Анастас бие Теодор*. Номинално *Теодор* е Пациенс, но в резултат на побоя той търпи болка, така че е и Тръпник. Може да се възрази, че в случая става въпрос не за приписване на две семантични роли на един и същ аргумент, а на приложение на обобщена процедура за извод (или на конвенционална импликатура): *Ако бият човек или друго живо същество, него го боли*. И да приемем тази теза, процедурата на извод се задейства само когато потърпевшият от действието е човек или друго живо същество, способно да има вътрешни преживявания, т.е. това е Пациенс, който притежава потенциала на Тръпник. В *Анастас бие Теодор като боксова круша* контрастът между обект-лице и обект-предмет проличава еднозначно, тъй като боксовата круша, колкото и да я биеш, няма да я заболи за разлика от *Теодор*. В този случай *Анастас* придобива характера на Деятел, който е безмилостен и безсърдечен, т.е. и на него му се приписват черти на характера и вътрешни състояния, тъй като удря все едно, че налага боксова круша, а не жив човек. Приписването на корелативни на поведенческите психически състояния (т. нар. *Theory of Mind* „(фолк) теория на ума“) представлява автоматична процедура при осмисляне на действията на човек или на взаимодействието между хора. Доколко тази процедура трябва да се тълкува като резултат от лексикални ограничения, които определят конфигурации от семантични роли на съответни психоглаголи, е въпрос на логически извод или се извлича като прагматична конвенционална импликатура подлежи на дискусия.

ното действие или състояние. Те се разпределят в няколко основни групи от гледна точка на своята валентност, синтактична и семантична структура, начина на своето образуване (при производните глаголи) и особеностите на лексикалните си значения.

Предлаганата тук класификация на глаголите за вътрешни психически преживявания е на базата на конфигурациите от семантични/тематични роли, които всеки от тях изисква за своята реализация в изреченски контекст. Съществено е да се отбележи, че Тръпник може да се реализира или като единствена тематична роля, която се свързва с даден глагол, или в конфигурация от семантични роли, при които налице е взаимна детерминация между тях, доколкото заемат позициите на аргументи на даден глагол, които да се реализират в позициите на субект, директен и/или индиректен обект.⁴⁵

На първо място налице е голяма и представителна група от непреходни глаголи, които именуват процеси и дейности, така да се каже, в „чист и неподправен“ вид. Характерно за тях е, че в самото лексикално значение на съответния глагол се полага в неразчленен вид единството на субекта и обекта на глаголното състояние или действие, на Деятеля и Тръпника. Балансът помежду им се определя от това доколко даденото психическо състояние или събитие е въпрос на интенционално действие на Деятеля или се случва на Тръпника спонтанно, т.е. не е иницирано от него и не е под негов контрол. В някои случаи налице са алтернативни начини на изтъкване на отношението между Деятел и Тръпник. Така *Бактисвам от стоенето тук* изглежда ориентирано към представяне на субекта като Деятел (тъй като неговата позиция е граматичен субект в им. падеж), докато дативно-то представяне при *Бактисва ми от стоенето тук* еднозначно кодира Тръпник. И в двата случая става въпрос за едно и също референтно психическо състояние. Към тази група могат да бъдат причислени значително количество глаголи:

1. *бактисвам, баялдисвам, бдя, безумствам, благоговей, благувам, блаженствам, бленувам, бодърствам, будувам, бълнувам, вегетирам, витая, вкочанясявам, вниквам, внимавам, възбуявам, възликувам, възнамерявам (= имам намерение, смятам да направя), възнегодювам, възприемам, възтържествувам (над X), глупея, горя² (от желание), диференцирам, доизживявам, доизтърпявам, дотрайвам (изтърпявам без да покажа, споделя), дремвам/дремна, дремя, жаднея, жадувам, жалея, жая, живвам, забленувам, задрямвам, зажаля, зажаднявам, заключавам, закопнявам, закоравявам, закостенявам, закрейвам, заламтявам, залудявам, заслепявам¹ (ставам като сляп), заспивам, затъгувам, злобея, изжаднявам, изнемогвам, изнемоощявам, изтрезнявам, изтърпявам, каменея (вцепенявам се), колабирам, копнея, кочанея, медитирам, мечтая, милея, мъдрувам, мъртвея, нанкам, негодювам, недовиждам (и прх.), недочувам (и прх.), нефелам (немоощен съм), нехая, нункам, обезумявам, обръгвам (на мъки и тегло), оглупявам, оглушавам², ожаднявам, озверявам¹, оклюмвам (изпадам в лошо настроение), ослепявам¹, освирепявам, оскотявам, отмалявам, отпадам, отрезвявам¹, охладнявам (към X), оцепенявам, ошантавявам, ошурявам, патя (страдам, тегля), побеснявам, побленувам, повеселявам¹, подивявам, подремвам, пожадувам, позадремвам, позаспивам, поизгладнявам, поизжаднявам, поизкуфявам, поизтрезнявам, полудявам, полюбопитствам, помъдрявам, пооглупявам, пооглушавам, поожаднявам, покърбявам, поотживявам (си), поотмалявам, поотморявам, поотпадам, поотрезвявам¹, поподремвам, попрерживявам, попремалявам, пострадавам, потърпявам, потъгувам, прегладнявам, предремвам, прежаднявам, преживявам, премалявам, привиквам², пригладнявам, придремвам, примаявам/прималея, примирам, припадам, присъствам, притърпявам, просветвам (от радост), псовисвам (пуквам), радея ('имам нещо присърце; полагам грижи за нещо'), разсвирепявам, рахатясявам, скоминясявам ('изтърпват ми зъбите от ядене на нещо кисело'), скучая, скърбя, смислям ('припомням си, спомням си, помислям'), спя, страдам, студувам, събеждам/събежда ('свестявам се, окопитвам се, съвземам се'), съжалявам (се), сънувам (прх. и нпрх.), тегля, тежнея, тъжа (се), тържествувам, улягам,*

⁴⁵ По проблемите на теорията на семантичните/тематичните роли има натрупана обширна литература; вж. напр. Филмор / Fillmore (1968; 1977), Ницолова / Nitsolova (1993), Пенчев / Penchev (1993), Джонова / Dzhonova (2003), Уекслър / Wechsler (2006).

*унивам, униквам, упорствам, устисквам, устоявам, утаявам*¹, *фантазирам, халюцинирам, хая* ('обръщам внимание'), *хитрея, чезна, чемрея* ('линея, боледувам, крея'), *чернея* (прен.).⁴⁶

Тъй както е регистрирана, Група 1. е проблематична по различни линии. Е ли *оскотявам* глагол за психическо или поведенческо състояние? Има ли *озверявам* елемент на вътрешно чувство или последното е въпрос на извод с оглед на поведенческите действия на човек, който действа като животно, т.е. извън всяка възможност да контролира действията си (най-вече с оглед на насяне на безразборни вреди на ближните си)? Какъв е корелатът на преживяване на глаголи като *чемрея* ('линея, боледувам, крея'), т.е. такива глаголи, които са за физиологически състояния, които се реализират в относително големи интервали във времето, а не отправят към конкретно чувство тук и сега? С други думи, проблем представляват критериите как да отграничим от съдържателна гледна точка собствено глаголите за вътрешни психически преживявания от тези, които не принадлежат към тях.

Твърде съществена група 2. се формира от преходни глаголи с обект на глаголното действие, който представлява негов Стимул или Тема (Обект), докато субектът е център на преживяването, което обектът предизвиква в Тръпника. Налице обаче у този Тръпник в една или друга степен са характеристики и на Деятел, който прави нещо, за да е в състояние да достигне или манипулира обекта по такъв начин, че да може да преживее резултата от въздействието му върху себе си, и/или реагира на този резултат, както това е например при *чувствам, вкусвам* и подобни. Обектът на глаголното действие може да бъде не само от външния, но и от вътрешния свят, т.е. налице можем да имаме и манипулация на преживяване, която се реализира интенционално или непроизволно. Така например при глагол като *потискам* налице е реакция на контрол на преживяванията например на радост или гняв, които са били предизвикани от определен Стимул. Съществено е да се отбележи, че тук се включват глаголи за междуличностни отношения, които предполагат сложна динамика на възприятия, емоции и оценки. Вижда се, че вътре в тази група, доколкото е формирана на базата на преходност на глаголното действие и участие на Тръпник в тематичната конфигурация, може да има значителни вариации с оглед на присъщата на глаголите в нея семантична структура, но подробното им изследване и по-детайлна дистрибуция остава за следваща работа:

2. *адмирирам* (някого/нещо за/заради нещо), *боготворя, бистря, бъша, видя/виждам, вкусвам/вкуся, възжелавам* (някого, нещо), *възлюбвам, възненавиждам, възприемам, искам, долавям, дообмислям, дочувам, желая, забелязвам, замразвам, затаявам, идентифицирам* (= разпознавам), *измислям, изпозабравям, изслушвам, изстрадам, изтърпявам, композирам* (опера), *лелея* (златни блянове), *любя* (реципрочно *се*), *мириша, мразя, надушвам, недолюбвам, ненавиждам, обиквам, обичам, обожавам* (някого, нещо), *осезавам, осъзнавам (се), отличавам (се), очаквам* (някого, нещо, че), *подушвам, позабравям, познавам*^{1,2}, *помечтавам, помислям (за), помрачнявам, понадушвам, понамислям, понамразвам, поотгатвам, попрещалвам, попрозирам*^{1,2}, *потисвам* (гняв, радост), *предвиждам, предвкусвам, предпочитам* (X пред U при условие K), *предугаждам, предусещам, предчувствам, презирам* (някого, но е вътрешно чувство, което не е задължително да е предизвикано от контрагента), *пренебрегвам* (някого, нещо), *претърпявам* (нещо от някого; преживявам), *прозира*¹, *разлюбвам* (някого/нещо), *разпознавам, свирепея* ('ставам X, обзема ме X, проявявам X'), *свирепствам* ('пропявам се като X, постъпвам свирепо, вилнея, беснея, буйствам'), *съглеждам, съзерцавам, съзирам, съзнавам, търпя, усещам* (студ, че X), *утолявам* ('засищам, задоволявам жажда, глад'), *утърпявам, харесвам (ми) (се)* (нещо, някой; със *се* дативен Тръпник-контрагент, X се харесва някому; X ми се харесва), *чактисвам* (прх. и нпрх.), *чаткам, чувствам (се)* (срв. бездействам спрямо *безчувствам);

⁴⁶ Маркирането с индекси тук и по-долу е за разграничаване на различни значения на номинално еднакви глаголи. Така второто речниково гнездо за *заслепявам*, за разлика от първото (тъй както е изтъкнато по-горе) включва: „1. правя някой да не вижда, да заслепее; 2. прен. лишавам някого от разум, от способност за нормално възприемане и обективна оценка на нещата“ (БТР / ВТР 1994).

В група 3. се включват глаголи, при които налице е семантична структура от Стимул и специфичен ефект (върху Тръпник) с предикат от типа *предизвиквам* + *девербално съществително*. Такива глаголи позволяват рефлексивизация, а ролята на Стимул може да се изпълнява от предмет или човек:

3. *възторгвам (се)* (= предизвиквам/преживявам възторг), *възхищавам (се)*, *вълнувам (се)*, *гневя (се)*, *шаренея (се)*, *захласвам (се)*, *увълчвам (се)* (парите го увълчиха), *умилявам (се)*.

Следва голяма и разнообразна по вътрешна структура селекция от глаголи, разпределени в няколко групи. Обединява ги възможността да формират конструкции с клитики, които маркират семантичните и падежни отношения вътре в конструкцията по най-икономичен начин.

В представителната група 4. попадат глаголите, които позволяват дативен субект, маркиран с местоименна клитика, в ролята на Тръпник: *Четенето ми доскучава* (Стимул + Тръпник), *Доскучава ми от четене* (Тръпник + Причина), *Доскучавам на Петьо с въпросите си* (Стимул + Тръпник + Причина/Средство):

4. *доскучавам (ми)*, *загорчавам (ми)*, *мириша (ми)* (мириша тревата; тревата ми мирише), *нагорчавам (ми)*, *нагарчам (ми)*, *подгорчавам (ми)*, *понагарча ми*, *понамирисва ми*, *пределява ми* ('губя търпение, не мога повече да понасям'), *призлява ми*, *прикипява ми*, *прилошава ми*, *прилютява ми*, *примокрява ми*, *примъчнява ми* ('обзема ме мъка, става ми мъчно, домъчнява ми'), *припарва ми*, *причернява ми*, *просветва ми* (просветна ми в главата, просветна ми в/пред очите), *сладя (ми)*, *сладня (ми)*, *студи ми* ('изпитвам студ').

В група 5. попадат глаголите със семантична структура от вътрешен Стимул, т.е. Стимул, който е породен в рамките на собствения ментален или физически континуум, и Тръпник, при което вторият е маркиран с кратка винителна форма на личното местоимение *ме/me/go*:

5. *осенявам (ме)* (осени ме страхотна идея; тъга осени лицето му), *озарявам (прен. озари ме гениална мисъл)*, *сърбя (ме)*.

В група 6, попадат глаголи с obligatorно възвратно *си*, с помощта на което индиректният обект на глаголното действие се проектира рефлексивно върху неговия субект Тръпник:

6. *въобразявам си*, *достивам си*, *отспивам си*, *представям си*, *самовнушавам си*, *спомням си*.

В Група 7. влизат непреходни глаголи със субект Тръпник и дативен обект Контрагент, които позволяват възвратност на действието, маркирана с помощта на частиците *си* или *ми*:

7. *вярвам (си)* (вярвам някому, някой предизвиква вяра в мен), *завиждам (си)* (някому за нещо), *пожелавам (си)*.

В Група 8. попадат глаголи с obligatorна акузативна кратка форма на личното местоимение *ме/me/go*. Това са глаголи за амбиентно вътрешно състояние, именувано от глагола, които маркират Тръпника в акузатив:

8. *боли ме*, *втриса ме*, *гложде ме* (съвестта), *догнусява ме*, *досмъдява ме*, *досрамява ме*, *дострашава ме*, *досърбява ме*, *доядява ме*, *засмъдява ме*, *насмъдява ме*, *позаболява ме*, *позасърбява ме*, *поотболява ме*, *поприболява ме*, *посмъдва ме*, *посърбява ме*, *претриса ме*, *приболява ме*, *присвива ме*, *присърбява ме*, *размързява ме*, *сърби ме*.

В Група 9. се включват глаголи за вътрешно психическо преживяване с obligatorна кратка форма на дателното местоимение *ми/ти/му*, която маркира Тръпник. Те позволяват в определени случаи включването на втори индиректен обект Стимул или Тема, например *Домъчнява ми от скука за вкъщи*:

9. *доскучава ми, втръсва ми, гложде (ме/ми) (съвестта; очите, гърлото), вонее ми, горчи ми, догорчава ми, дождалява ми, дозлява ми, докипява ми, докиселява ми, докривява ми, долошава ми, долютява ми, домилява ми, домъчнява ми, допарва ми, дососва ми ('омръзва ми'), достудява ми, дотежава ми, дотъмнява ми, драще/и ми (в гърлото), киселее ми, кривее ми, люти ми, накиселява ми, мержелее ми, мирише ми, накривява ми, налютява ми, намирисва ми, натежава ми, омръзва ми, позагорчава ми, позалютява¹ ми, позамирисва ми, понакривява ми, поналютява¹ ми, понася ми, прилошава ми, причернява ми, проблясва ми ('нещо ми става изведнъж ясно'), разминава ми, тежи ми, теква ми, хрумва ми.*

Заслужава отбелязване обстоятелството, че при някои глаголи в зависимост от характера на тяхното лексикално значение откриваме богата палитра от производни глаголни форми, които придават подходящи нюанси на значението, както е при *сърби ме* от Група 8. и негови производни като *засърбява ме, присърбява ме, понасърбява ме, позасърбява ме* и т.н. Подобно е и положението в Група 9. например *горчи ми, догорчава ми, нагорчава ми, принагорчава ми* и т.н. Трябва да се има предвид и обстоятелството, че някои глаголи могат да се окажат членове на повече от една група, ако могат да бъдат използвани като преходни и непреходни. Такъв е случаят със *загорчавам/загорча (ми)*: 1. Загорчавам яденето; 2. Яденето загорча от сол; 3. Загорча ми от солта в яденето. Най-интересен е случаят с *Яденето загорча от сол*, тъй като при него имаме имплицитен генерализиран Тръпник (= който и да опита това ядене, ще го намери, че нагарча от пресоляване).

Голяма и представителна е групата от глаголи рефлексива тантум в Група 10., при която глаголното действие се обръща към субекта си Тръпник:

10. *абстрахирам се, боя се, вгълбявам се, вдавам се, вдълбочавам се, вкиселявам се, вкисвам се, вледенявам се (сковавам се от студ), влюбвам се, впускам се, вслушвам се, встрастявам се, втелявам се, възголемявам се, възгордявам се, възмогвам се, грижа се, дезинтересирам се, досещам се, екзалтирам се, закахърпявам се, замечтая се, нагорециявам се, занаядявам се, заплесвам се, затъжвам се, зловидя се, колебая се, любувам се, надрямвам се, намечтавам се, намъчвам се, напушвам се, напивам се, настрадавам се, натараянквам се, напивам се, натрясквам се, натърпявам се, нафирквам се, одремвам се, окумвам се, осмелявам се, отсърдвам се, пишиманя се, погневявам се, погордея се, подгордявам се, подсмиввам се, подсърдвам се (на X за Y), понапрягам се, понаслаждавам се, понастървявам се, поопомням се, попишиманявам се, попресищам се, попресравам се, поразвеселявам се, поразкайвам се, поразмеквам се (прен.), поразтъжвам се, посвениявам се, посгорециявам се, поугрижвам се, поудремвам се, поунасям се, преориентирам се, пре/припознавам се, престрашавам се, пресърдвам се ('преставам да се сърдя'), присънвам се, притеснявам се, разблещвам се (от бленувам – 'започвам да мечтая, започвам да се отдавам на блянове'), разгорециявам се, раздвоявам се, разкайвам се, разкахърпявам се, разкисвам се, разкиселявам се, разленявам/разленивявам се ('обхваща ме леност'), размеквам се, размечтавам се, разпалвам се, самозабравям се, самоизмамвам се, самозалъгвам се, самоизобличавам се, самоизтъквам се, самоконтролирам се, самокритикувам се, самонаблюдавам се, самообвинявам се, самооблъщвам се ('самозалъгвам се'), самооправдавам се, самоопределям се, самоотричам се, самоуважавам се, самоуспокоявам се, самоусъвършенствам се, свеня се, свидя се, сеицам се, сковавам се, смахвам се, смръзвам се, срамувам се, стоплям се, страхувам се, съвземам се, съкълдисвам се ('хваща ме съклет, става ми досадно, притеснявам се, дотяга ми'), съсредоточавам се, убоявам се, угрижвам се, ухахърпявам се, умислям се, умърлушвам се, унисам се, чалвам се, чалдисвам се, чудя се, шубелисвам се;*

В Група 11. са включени глаголи със семантична структура от Стимул и Тръпник, включително с част от тялото му, които позволяват рефлексивизация:

11. *засищам (се) (1. сладкишите ме заситиха; 2. усещам се сит, насищам се), наслаждавам (се) (Славеите ме наслаждават с песните си), поободрявам (се) (Песента поободри дружината), сатикасвам (се), спотаявам (се).*

В Група 12. са представени глаголите, които формират специализираната дативно-възвратна конструкция с *ми се*:

12. *доисква ми се, догажда ми се* ('става ми гадно'), *додремва ми се* ('приисква ми се да подремна'), *достива ми се, дощява ми се, дояжда ми се, дреме ми се, зловиди ми се, отщява ми се, погадва ми се, попридремва ми се, поприщява ми се, поприяжда ми се, привижда ми се, припива ми се, припушва ми се, приспива ми се, присторва ми се, причува ми се, прищява ми се, прияжда ми се, свиди ми се* ('мило ми е, мъчно ми е, жално ми е').

Налице са и глаголи за вътрешни психически преживявания, които ни ориентират в това в какво се състои вътрешната връзка между различните конструкции с клитики. Такъв глагол например е *мержелея*:

- (1) а. Планината Атлас все още *мержелее* далеч на хоризонта.
- б. Планината Атлас все още *се мержелее* далеч на хоризонта.
- в. Нещо *ми мержелее*, но не мога да позная какво е то.
- г. Нещо *ми се мержелее* отпред, но оттук не мога да го позная.

Най-често употребявана е възвратната конструкция със *се* – *мержелея се*, но това не означава, че другите не са възможни и при случай не могат да се срещнат в употреба. При директна съпоставка на различните конструкции при един и същ глагол по-ясно проличават фините семантични разлики между тях. Така в (1)а способността да се мержелее се приписва на обекта на глаголното действие, в случая планината Атлас, по начин, който в по-голяма степен имплицира необходимостта да се постулира възприемащ я субект. Включването на възвратното *се* в (1)б. обръща действието към неговия обект и по този начин го „затваря върху самия себе си“ и от семантична гледна точка.

Редно е също да се отбележи и възможността за конструкции от типа *мил ми е, жал ми е, или жално ми е*, но на тях няма да се спирам тук, тъй като при тях глаголната форма е на базата на предикатив, който е съществително, прилагателно, наречие или причастие, а не е глагол. Те по принцип също би трябвало да се разглеждат и тълкуват като отделна група от конструкции, специализирани за изразяване на съдържания от вътрешния свят на човека.

Налице са и глаголи, които по-трудно могат да бъдат класифицирани като принадлежащи към някаква от споменатите групи. Така например глагол като *увопявам* именува действие, с което Деятелят му прави така, че дадено място започва да мирише неприятно на всеки потенциален Тръпник, който би го посетил. Каузалната връзка между действието на Деятеля и ефекта върху потенциалните Тръпници обаче е опосредствана и подлежи на дискусия доколкото това е глагол за вътрешни психически преживявания, дори неговата семантична структура да имплицира по един или друг начин това.

Благодарности

Изследването е извършено по проект „Онтология на ситуациите за състояние – лингвистично моделиране. Съпоставително изследване за български и руски“, подкрепен от Фонд „Научни изследвания“ в рамките на конкурса „Проекти по програма за двустранно сътрудничество – България – Русия 2019 – 2020 г.“, Договор No. КП-06-ПРУСИЯ-78 от 2020 г.

Цитирана литература / References

- Балан 1954: Теодоров-Балан, Ал. Българско склонение. – В: *Български език*, № 1, с. 40–61. (Balan 1954: Teodorov-Balan, Al. Balgarsko sklonenie. – V: *Balgarski ezik*, № 1, pp. 40–61.)
- БТР 1994: Андрейчин, Л. и др. *Български тълковен речник*. 4-то изд. София: Наука и изкуство. (BTR 1994: Andreychin, L. et al. *Balgarski talkoven rechnik*. 4-to izd. Sofia: Nauka i izkustvo.)
- Буров и др. 2000: Буров, Ст. и др. (съст.). *Тълковен речник на българския език*. Велико Търново: Gaberoff. (Burov i dr. (sast.) *Talkoven rechnik na balgarskiya ezik*. Veliko Tarnovo: Gaberoff.)
- Джонова 2003: Джонова, М. *Изречения със семантичната роля експериментер в съвременния български език*. Автореферат на дисертация за присъждане на научната и образователна степен „доктор“. София: СУ

- „Св. Климент Охридски“. (Dzhonova 2003: Dzhonova, M. *Izrecheniya sas semantichnata rolya experientser v savremenniya balgarski ezik*. Avtoreferat na disertatsiya za prisazhdane na nauchnata i obrazovatelna stepen “doktor”. Sofia: SU “Sv. Kliment Ochridski”.)
- Ницолова 1993: Ницолова, Р. Мястото на семантичните роли в съпоставителното проучване на славянските езици. – В: *Славянска филология*, Т. 21. Доклади и статии за XI международен конгрес на славистите. София: Издателство на БАН, с. 177–184. (Nitsolova 1993: Nitsolova, R. Myastoto na semantichnite roli v saropostavitelnoto prouchvane na slavyanskite ezitsi. – V: *Slavyanska filologiya*. Т. 21: *Dokladi i statii za XI mezhdunaroden kongres na slavistite*. Sofia: Izdatelstvo na BAN, pp. 177–184.)
- Пенчев 1993: Пенчев, Й. *Български синтаксис. Управление и свързване*. Пловдив: Университетско издателство “Паисий Хилендарски”. (Penchev 1993: Penchev, Y. *Balgarski sintaksis. Upravlenie i svarzване*. Plovdiv: Universitetsko izdatelstvo “Paisiy Hilendarski”.)
- Филмор 1968: Fillmore, Ch. The case for case. – In: E. Bach, R. T. Harms (eds.) *Universals in Linguistic Theory*. New York: Academic Press, pp. 21–119.
- Филмор 1977: Fillmore, Ch. The case for case reopened. – In: P. Cole and J. Sadock, (eds.) *Syntax and Semantics 8: Grammatical relations*. New York: Academic Press, pp. 59–81.
- Уекслър 2006: Wechsler, St. Thematic structure. – In: *Encyclopedia of Language and Linguistics*. 2d ed. Ed. by K. Brown. Amsterdam: Elsevier, pp. 645–653.

GROUPS OF VERBS DENOTING MENTAL EXPERIENCE. A PROPOSAL FOR CLASSIFICATION

Maxim Stamenov

Institute for Bulgarian language “Prof. Lyubomir Andreychin”,
Bulgarian Academy of Sciences

maxstam@bas.bg

Abstract. The article offers an attempt to classify the main groups of verbs for different types of mental experience (psych-verbs). The theory of semantic roles is used for this purpose. The main working hypothesis consists in the postulation of the thesis that the semantic role of the experiencing subject (the so-called Experiencer) is determined by configurations of semantic roles, and not atomic. The proposed classification steps on this assumption. Of particular interest in this approach is the modeling of the meanings of verbs, which have as their only argument one with the role of Agent and / or Experiencer. In the latter case the role is determined directly by the lexical meaning of the corresponding word, but is not construction-dependent.

Keywords: *psych verbs, semantic roles, Experiencer*

Maxim Stamenov
Institute for Bulgarian Language
52, Shipchenski prohod Blvd., Bl. 17
Sofia 1113
Bulgaria